

abyste stáli v čele boje s fašistickou hydrou, rdousící náš lid, naše rodiny, naše bratry a sestry, naše ženy a mládež a děti a naši budoucnost!

Na našich železnicích musí ustát doprava vál. materiálu pro něm. okupanty! Železničáři! Byli jste výkvětem národního cítění a pýchou národa. Je nyní na vás, abyste dokázali, že ne nadarmo ve vás národ skládal své naděje a byl na vás hrdý. V zájmu existence a zítřka čsl. lidu napněte všechny své síly a vědomosti k tomu, aby byla podlomena doprava na našich drahách, tím znemožněn přísun k frontám a tím ukončeno utrpení našeho národa a vraždění našich bratří ve vojenském stejnokroji našich Spojenců fašistickými bandity!

Dělníci všech oborů, rolníci, živnostníci a obchodníci, úředníci a veřejní zaměstnanci, vládní vojáci, četníci a policisté, všichni čsl. muži a ženy a všechna čsl. mládeži!

Sabotujte! Rozleptávejte nacistický pořádek! Organisuňte po celé naší vlasti Národní výbory a lidovou revoluční armádu!

Podějte si všichni ruce! Bojujte všichni všemi zbraněmi proti okupantům! Sabotujeme, stávkujeme, bijme všude své zotročovatele! Organisuňte jednotný nástup národa k boji, ke generálnímu stávce a ozbrojenému povstání!

Ozbrojujte se každý čím můžete a jak můžete! Bojujte každý jak dovedete! Buďte v našem boji ostrážiti a lstiví! Bojujte tak, aby utlačovatelský aparát nepřítel, aby gestapáčtí pochopové byli proti nám bezmocní!

Čechoslováci, uvědomme si, že jedině v boji a v bojové pohotovosti můžeme být připraveni na náš rozhodný okamžik a na náš úder, vedený plnou silou a v pravý čas! Mobilisuňte proto neprodleně všechny síly lidu k útoku! Všichni na svá bojová místa!

Rudé právo,³ leden 1944, čís. 1. AÚD KSČ Praha. 1944/44. — Též Za svobodu českého a slovenského národa, Praha 1956, str. 279—281.

[7]

1944, 1. únor. Moskva. — Článek V. Kopeckého o otázce poměru Čechů a Slováků, namířený proti nacionalistickému postoji představitelů čs. buržoazní emigrace.

Znovu o Češích a Slovácích

V zájmu posílení společné bojovné fronty Čechů a Slováků v zápase za svobodu vyslovili jsme v našem listě z 15. září 1943¹ v rámci zevrubného pojednání o poměru česko-slovenském

³ Ihned po rozpuštění KSČ v prosinci 1938 vytyčilo ilegální vedení komunistické strany jako jeden z hlavních úkolů při převádění stranické sítě do podzemí, aby bylo zajištěno vydávání ilegálního ústředního časopisu strany. Vydávání ilegálního Rudého práva bylo zahájeno nedlouho po okupaci a Rudé právo vycházelo po celých šest let až do osvobození v květnu 1945. Plnilo nejen funkci prostředníka mezi vedením strany a ilegální stranickou sítí, ale spojovalo také komunistickou stranu s širokými masami, usměrňovalo a organizovalo jejich boj proti nacistickým okupantům. Na jeho stránkách byla publikována usnesení ilegálních ústředních výborů, zásadní provolání a směrnice pro vedení národně osvobozeneckého boje i instrukce pro sabotáže a destrukční činnost. Na redakci Rudého práva se podíleli všichni vedoucí soudruzi ilegálního stranického vedení, zejména E. Urx, J. Fučík, J. Molák, R. Vetiška a další. Technický aparát řídili Fr. Štibr, J. Jankovský, C. Šumbera s rozsáhlou skupinou, příslušníci hnutí mládeže aj. Ústřední tiskárny strany byly postupně umístěny v Praze - Troji, Bubenči, Libni a na mnoha dalších místech, kde byly ukryty cyklostyly. V roce 1941 a 1942 využívala strana i spolupráce s tiskaři v některých legálních tiskárnách, např. v Melantrichu, Legiografii, České akciové tiskárně a dokonce i v Německé agrární tiskárně, kde se tiskl nacistický „Der Neue Tag“. Vydávání ilegálního Rudého práva stálo vždy v popředí zájmu všech ilegálních ústředních výborů. Po rozbití III. ilegálního ÚV KSČ bylo vydávání Rudého práva na několik měsíců přerušeno. Jeho vydávání bylo obnoveno po ustavení nového ilegálního vedení v lednu 1945. První svobodné číslo Rudého práva se připravovalo do tisku ve dnech nejprudších bojů za pražského povstání v tiskárně Lidového domu v Hyberské ulici.

¹ Jde o článek „Češi a Slováci“, v němž V. Kopecký zdůvodnil nutnost uznání svébytnosti slovenského národa a jeho rovnoprávnosti s národem českým. Článek byl otištěn v Československých listech 15. 9. 1943, čís. 3 — viz též Za svobodu českého a slovenského národa, str. 259—267.

závažný požadavek. Žádali jsme, aby odpovědnými politickými činiteli (čs. vláda, čs. Státní rada v Londýně) bylo s veškerou jasností a rozhodností deklarováno: „že Slováci se uznávají za národ vedle Čechů nacionálně svébytný, budou napříště posuzováni jako bratrský národ podle zásady „rovný s rovným“, a na těchto zásadách bratrství a rovnosti obou národů, českého a slovenského, bude založeno svobodné, nové Československo“.

Když jsme tento apel adresovali na londýnské čs. činitele, byli jsme si vědomi toho, že bude nutno požadovati od čs. vlády v Londýně velikou míru pochopení pro vyšší zřetele čs. státní politiky, aby tato vláda (při svém složení z r. 1940 a celkovém svém charakteru) byla schopna opustiti staré nazírání a raziti zásadně nový kurs v poměru mezi Čechy a Slováky, v slovenské otázce. Přiznáme se, že jsme však více doufali v pochopení, v iniciativní vystoupení a případně i náležitý politický tlak se strany čs. Státní rady. Opravňovaly nás k tomu zprávy, že v otázce československého poměru se většina londýnských činitelů čs. politických stran shoduje v zásadě s našimi náhledy.

Státní rada v Londýně chopila se v poslední době jedné příležitosti, aby vyjádřila své mínění v otázce česko-slovenského poměru, a to ve své 34. schůzi z počátku října 1943, ve které se projednávala poradní zpráva o činnosti čs. ministerstva vnitra. Můžeme-li o průběhu této schůze souditi ze zprávy „Čechoslováka“ z 15. října,² který nás dodatečně došel, pak rozsáhlá rozprava v čs. Státní radě nevedla k výsledku, jenž by naznačoval odhodlání k zásadnímu činu v otázce česko-slovenského poměru. Soudě podle zmíněné zprávy „Čechoslováka“, v rozpravě se neozvalo dostatek rozhodných hlasů. Shledali jsme se tu naopak ještě s názory neodpovědně zaujatými, tendenčními, krátkozrakými, a nejen starými, ale i předpotopními. Podle zprávy „Čechoslováka“ opět soudě, řada debatérů zapírala své lepší přesvědčení, točila se bázlivě kolem zásadní podstaty problému a přizpůsobovala se v té nebo oné podobě stanovisku vlivné vládní skupiny. Bylo pak vyhraženo monsignoru Pavlu Macháčkovi, aby ve Státní radě autoritativně prohlásil, že Slováci národem nejsou, že se žádný dualismus trpěti nebude a že základem Československa zůstane „československá jednota národní“, staré pojetí čechoslovakistické.³

Schůze Státní rady byla nesporně příznačnou. Po prvé byla tu Státní rada postavena před vážnou zásadní politickou otázkou, svrchovaně důležitou s hlediska programu našeho osvobozovacího boje a týkající se nejpálčivějšího problému budoucích vnitřních vztahů v republice. Státní rada resignovala na to, aby takovou zásadní otázku řešila a aby uplatnila samostatné mínění při své poradní funkci. Nutno toho litovati, avšak nutno také doufati, že to byly jen prvé rozpaky a že v otázce česko-slovenského poměru Státní rada i vláda své další slovo ještě řeknou.⁴

² Podrobné údaje viz v archívu Národního shromáždění, fond Státní rada — Londýn, zápis XXXIV. a XXXV. plenární schůze z 29. 9. a 4. 10. 1943, projevy P. Vibocha, P. Macháčka a ministra vnitra londýnské čs. vlády J. Slávika. Stoupencům čechoslovakismu se dostalo pádné odpovědi přímo na zasedání v projevech komunistických členů Státní rady V. Noska a J. Valo.

³ Ještě před tím než odzněly ve Státní radě plamenné projevy za československou národní jednotu, napsal ve stati „Češi a Slováci“ V. Kopecký: „Jest velmi škodlivé pro čs. státní ideu, jestliže se staví nacionální smýšlení slovenské do protikladu ke státnímu smýšlení československému. A to činí nejen na straně slovenské separatističtí škůdci, ale to činí i mnozí Češi, kteří se jinak vyznačují upřímnou láskou k Čs. republice. Takovíto Češi musí býti poučeni o chybnosti svého stanoviska, škodlivého pro republiku. A podobně musí býti poučeni o naprosté osudnosti svých názorů ti Češi, kteří si thesi o slovenské otázce jako „vnitřní otázce“ vykládají tak, že postavení Slováků v budoucím Československu bude řešeno cestou moci“ (Československé listy, 15. 9. 1943, čís. 3).

⁴ Toto „další slovo“ vyřkla Státní rada teprve 19. února 1945, když schválila Noskův návrh rezoluce ke zprávě Fr. Uhlíře, který podal Státní radě v prosinci 1944 zprávu o zkušenostech a dojmech z cesty československé vládní delegace v SSSR a na povstaleckém Slovensku v říjnu 1944. Rezoluce obsahuje tuto významnou pasáž, jež není ničím jiným než kapitulací buržoazní většiny Státní rady před reálnými fakty: „Státní radě je jasné, že Slovenské národní povstání na sklonku druhé světové války je východiskem nového života slovenského národa v jednotné Československé republice. Toto povstání rozptýlilo všechny pochyby, zda Slováci jsou hodni toho, aby se jako *svéprávný národ* zúčastnili spolu s českým národem jako *rovný s rovným* budování nové Československé republiky na nových základech. Státní rada je přesvědčena, že *dojde k vzájemné*

Spád událostí naléhá na řešení česko-slovenského poměru v zájmu pevné společné fronty národů ČSR v boji za svobodu

My arcíť trváme na všem tom, co jsme v otázce česko-slovenského poměru a v otázce slovenské vyslovili. Od té doby, kdy jsme pojednání o poměru Čechů a Slováků otiskli, stalo se pak několik významných událostí, které jen ještě více podtrhují naše stanovisko.

1. Především jest to skutečnost, že na stranu Rudé armády přešly hromadně celé tisíce slovenských vojáků, kteří si v krvavém boji s Němci probíjeli cestu k Rusům a do řad čs. vojska v SSSR. A jaké jest smýšlení těchto slovenských vojáků a co jest jejich tužbou, pokud jde o budoucí vztahy Čechů a Slováků v ČSR, o tom svědčí provolání, jež vojáci 1. pěší slovenské divise přijali na svém slavnostním shromáždění 29. prosince 1943⁵ a jež bylo otištěno v minulém čísle tohoto listu. Věříme, že toto provolání uznají čs. vláda a čs. Státní rada v Londýně za významný dokument a že jej budou bedlivě studovati. Neboť se domníváme, že může sloužiti nejlépe za kritérium, jak doma smýšlí a zač bojují odbojní Slováci, kteří svůj odpor proti německé nadvládě a zrádcovské slovenské vládě prokazují statečnými činy. Tento dokument jest také nejlepší odpovědí na ty záluďné řeči, jakoby stanovisko, žádající uznání nacionální slovenské samobytnosti oslabovalo čs. osvobozovací boj. My tu vidíme, že právě horoucí slovenské národní cítění vedlo slovenské vojáky k tomu, aby organisovaně přešli z Čatlošovy armády k Rusům a šli bojovati za Československou republiku. A burcující Slováky doma k rozhodnému zápasu, volají tito slovenští vojáci: „Bojujeme za nové demokratické Československo, v kterém bude rozhodovati vůle lidu, vůle osvobozeného českého a slovenského národa.“

Ty tisíce slovenských vojáků z prvé pěší slovenské divise vstoupily již pod prapory čs. vojenské jednotky v SSSR. Vstoupily tam se svým slovenským národním smýšlením a se svými slovenskými národními tužbami. A v čs. vojenské jednotce v SSSR byli tito slovenští vojáci vřele přijati, neboť tu jsou Slováci za Slováky uznáváni; tu jsou Slováci uznáváni za bratrský národ, rovný s českým národem. A pokud se i zde nesprávné tendence vyskytnou, musí býti potírány, poněvadž pevná bojovná jednota vojínů čs. vojska jest možná jen za podmínky rovnosti a bratrství Čechů, Slováků a Podkarpatských Ukrajinců, kteří u Sokolova, Kijeva a Bílé Cerkve svorně umírali a krváceli za svobodu a blaho svých národů, za svobodu, sílu a zdárnou budoucnost společného čs. státu.

2. Druhým momentem, na který bychom chtěli poukázati, jest nové poučení z událostí v Jugoslavii. Tam dozrál zatím vývoj věcí tak, že národně-osvobozené hnutí jugoslávské se stalo uznanou mocí. Z bratrství a rovnosti Srbů, Chorvatů a Slovinců vyrůstá již v boji svobodná Jugoslavie. Její nové demokratické představitelské a vládní orgány tvoří svorně zástupci všech tří národů. Zastánci velkosrbských tendencí, odmítající uznání Chorvatů a Slovinců jako rovnoprávných národů, dostali se zatím na stanovisko otevřených škůdců jugoslávského osvobozené boje a usvědčených pomocníků nepřítelů. A zahraniční vláda krále Petra byla shromážděním zástupců jugoslávských národů zbavena již práva představovati Jugoslavii. Dnes jest jasno, že Jugoslavie bude obnovena jen cestou federativního svazku Srbů, Chorvatů a Slovinců. A jinak že by sice mohly vzniknouti Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko, avšak ne Jugoslavie. Jest to nesporně vážným poučením i pro nás, kteří bojujeme za Československo. Nestačí býti jen pro Československo a při tom neuznávati nutnost rovnoprávnosti Čechů, Slováků a Podkarpatských Ukrajinců, a hlásati stanovisko, v podstatě velkočeské.

3. Další fakt dějinného významu, který staví do nového světla i otázku poměru slovanských

dohodě mezi českým a slovenským národem o všech problémech a že nová Československá republika se stane stejně šťastným domovem Slovákům jako Čechům. Pokud jde o uspořádání politicko-stranických, kulturních i národních problémů na Slovensku, o nichž posl. Fr. Uhlíř Státní radě podal zprávu, považuje Státní rada jejich vyřešení v první řadě za věc, o které si slovenský národ rozhodne sám podle svého. (ANS Praha. Státní rada - Londýn, ze zápisu XVI. plenární schůze II. zasedání IV. období, 19. 2. 1945 — podtrženo editory).

⁵ Viz dokument čís. 4.

národů v ČSR, jest nová československo-sovětská spojenecká smlouva. Jest jisto, že ve spojení s novou československo-sovětskou smlouvou, která směřuje proti německému „Drang nach Osten“ a představuje vítězství slovanské orientace v naší zahraniční politice, vystává nová koncepce Československa jako silné slovanské republiky. Tak silné, aby byla schopna čeliti prvému nárazu každé možné nové expanse se strany Německa a schopné býti mocnou tvrzí kýženého nového slovanského trojspolku Československa, Polska, Ruska. A silnou slovanskou republikou může býti ČSR jen na základě dohody, rovnosti a bratrství svých tří slovanských národů, Čechů, Slováků a Podkarpatských Ukrajinců.

Chceme při tom dodati, že jest pochybné ono slovanství, které sice počítá s oslabením a zatlačením německého a maďarského živlu v ČSR, ale nepočítá zároveň s nutností posílení i Slováky i Podkarpatské Ukrajince v jejich politickém postavení a národní moci. A zároveň jest jasno, že má-li zatlačením německého živlu tak značně vzrůstí poměrná váha Čechů, pak tím více padá důvod k opakování umělého výtvaru jednotného československého národa jako většinového národa.

Slovanská koncepce nese s sebou podle našeho názoru také nutnost slovanského hlediska v národnostní otázce, to jest uznání zásady „rovný s rovným“. Slovanství vyžaduje oprostiti se od pojmání národnostní otázky ve smyslu pouhého administrativismu a vmysliti se hluboce v nacionální chápání poměru mezi národy v slovanském státě, ve státě s několika slovanskými národnostmi, jak tomu jest u ČSR.

Posléze chceme uvéstí ten moment, který mluví velmi pádně pro naše stanovisko. Zvláště, pokud jsme zdůraznili možnost, že Slováci mohou dospěti k svobodě eventuálně dříve než my, Češi. Válečné události na východě vyvinuly se od doby našeho prvního pojednání tak, že sovětská vojska jsou již blízko u hranic naší republiky. Perspektiva, že Podkarpatsko a Slovensko se budou osvobozovati dříve, a to v boji, jest dnes více než pravděpodobna. A budou-li se Podkarpatské Ukrajinci a Slováci osvobozovati vlastním bojem, za přispění ruských vojsk a za přispění čs. vojska v SSSR, v němž představují Podkarpatské Ukrajinci a Slováci tak významnou úlohu — kdo by chtěl činiti sporné to, že my, Češi, jim musíme podati bratrsky ruce? A to s uznáním svobody, kterou si vybojují, s uznáním národních orgánů, které si vytvoří, a s uznáním jejich plné nacionální rovnoprávnosti v budoucí republice. Kdo by chtěl z titulu formálního dovolávání se staré ústavy republiky zvracetí zrovnoprávnění národů, jež se uskutečňuje v boji a jež v boji bude dáno do základů nové republiky? A kdo by chtěl z titulu „osvoboditele“ vynucovati znepravňování bratrských národů?

Tyto skutečnosti jsme chtěli zdůrazniti, abychom znovu poukázali, jak jest naše stanovisko potvrzováno událostmi. Událostmi dějinného významu, železné síly, jichž nedbati by znamenalo slepotu ve věci zájmů Československa a poškozování úsilí národů ČSR v boji za svobodu. Jsme přesvědčeni, že vývoj událostí sám překoná mnohé neudržitelné názory a různé krátkozraké spekulace odpůrců našeho stanoviska.

Neudržitelné názory odpůrců zásadního uznání slovenské nacionální svébytnosti

Nechceme se nijak široce zabývati různými argumenty, jež se za rozpravy v čs. Státní radě — podle referátu v „Čechoslováku“ — a pak vůbec v diskusi londýnských časopisů vyskytly. Chceme reagovati jen na některé a chceme především uvéstí na pravou míru tendenční výklady našeho stanoviska. Máme-li na př. býti odbyti tvrzením, že nelze deklarovati existenci národa, jak prý to žádáme my, pokud jde o Slováky, poněvadž prý „národ budto jest nebo není, což nelze hlasováním rozhodnouti“ — pak jsme nuceni k tomu prohlásiti: Nežádali jsme, aby Slováci nějakou deklarací národem byli učiněni, neboť národem Slováci se dávno cítí, nýbrž žádali jsme deklarovati, že se Slováci za nacionálně svébytný národ vedle Čechů uznávají a že napříště budou podle toho posuzováni.

Žádali jsme konec sporů o existenci slovenského národa a uznání této nesporné skutečnosti. Nesouhlasíme s vyhýbavým obcházením této zásadní otázky uznání a převáděním věci

na pole jednání o budoucím administrativním postavení Slovenska, což právě přenecháváme řešení budoucím, rozhodnutí lidu doma. Jde o to, aby poměr mezi Čechy a Slováky byl zásadně vyjasněn opuštěním pochybeného českoslovakistického stanoviska. Uznání slovenské nacionální svébytnosti, jež žádáme, jest problémem především Čechů. Jest nutno se na české straně vzdáti mentality, na kterou si mnohý Čech během 20 let republiky zvykl, zvláště pokud měl z ponižování slovenského národa prospěch materiální nebo existenční. Český lid, české dělnictvo to nebyly. Ty uznávaly v republice vždy národní práva Slováků.

Zdá se nám býti téměř nedůstojné polemizovati s názorem, který se také ještě v zahraničním odboji znovu ujal, a který hlásá, že podstata rozdílu mezi Čechy a Slováky spočívá jen v tom, že slovenský jazyk jest ještě lidovým nářečím oproti češtině jako spisovné řeči národní, jako jazyku vzdělaných Čechoslováků. Nechceme ani klásti otázku, který uvědomělý Čech by mohl míti co společného s takovým názorem, urážejícím Slováky a tak nehorázně prozrazujícím tendenci k počešťování Slováků! Nikoli! Uvědomělý Čech nehodlá upírati slovenské řeči její národní charakter, její národní důstojnost, její národní poslání. Stejně jako uvědomělý Čech nehodlá vraceti československý poměr do doby Kollára, Šafaříka, a ubíjeti dnes těmito Slováky nárok na uznání slovenské nacionální samobytnosti. Češi nechtějí v poměru k Slovákům jíti 100 let dozadu, kdy na slovanském sjezdu v Praze bylo vytýkáno, že jednou z překážek slovanské vzájemnosti jest touha Čechů zatlačiti slovenský národ. Chceme vpřed v československém poměru, a to po cestě, která byla již po desetiletí československého bratrství urovnána.

Pokud jde o jazykové argumenty, uplatněné v rozpravě Státní rady a v časopisecké diskusi, jest na ně odpovědí jeden nezvratný vědecký fakt. A to ten, že v otázce existence slovenského národa ani nepadá na váhu to, že kdysi byla čeština spisovným jazykem na Slovensku, ani nerozhoduje to, že slovenský jazyk jest odlišný od českého a že se Slováci osamostatnili jazykově, nýbrž rozhodující jest, že miliony lidí na Slovensku mluvily a mluví tímž společným jazykem. Jest to tato jazyková pospolitost, která jest spolu s druhými národotvorným činitelem, i pokud jde o Slováky. Stejně nezvratným faktem ovšem jest, že ve vývoji slovenského nacionálního uvědomění, v nacionálně kulturním a nacionálně politickém dotvoření slovenského národa sehrálo svoji významnou úlohu plné jazykové osamostatnění, to jest přijetí slovenského lidového jazyka za slovenský jazyk spisovný.

Bylo by možno vyhraditi pro obor fyziologických zvláštností originelní umělé pokusy hlasatelů jednotného československého národa na podkladě t. zv. parity. To jsou ti pošetilí experimentátoři, kteří, nechtějící už plně přiznati nacionální svébytnost Slováků, pojímají Čechy a Slováky aspoň jako dvojčata, ale „v jednom těle, s jedncu duší“. Na venek prý mají existovati Čechoslováci, ale uvnitř Češi a Slováci, žijící jazykově, kulturně každý po svém, ale představující nacionálně jeden národ. Jest, žel, jisto, že takový organismus, aby dvojčata byla v jednom těle, se živý nevyskytuje. I v matčině těle představují dvojčata dvě individua, jimiž zůstávají, i kdyby na venek vyšla podobna si vzájemně k nerozeznání a eventuálně i k sobě přirostlá. Avšak dospělo-li již uvažování v otázce česko-slovenského poměru k pojmu dvojčat, nebylo by rozumné: uznati každé to dvojče jako individuum, nechati i to slovenské dvojče v republice žíti a rozvíjeti se stejně jako to české dvojče, a na volném, zdravém rozvoji obou bratrů založiti kypící sílu a rozkvět společného čs. státu?

Bylo by neúplné, kdybychom zapomněli ještě na hlasatele t. zv. tolerance, snášenlivosti v otázce poměru Čechů a Slováků. Ti dokazují, že prý se má každému ponechati, aby zaujímal stanovisko, jaké chce, a aby se cítil, čím chce, Čechem, Slovákem, nebo Čechoslovákem.⁶ Všechno se má tolerovat a nedělati žádných nevráživých vývodů z rozdílnosti mínění. Hlasatelé této toleranční teorie, jimiž jsou ti nejzarytější čechoslovakisté, si činí věc pohodlnou a zaměňují jednoduše stanovisko v otázce národnostní se stanoviskem v otázce náboženství; nacionální příslušenství zaměňují s náboženským vyznáním jako věcí svobody svědomí, jako

⁶ Viz poznámku čís. 6 k dokumentu čís. 3.

věcí nejnvnitřnějšího duševního soukromí. Každému jest však jasno, jak nesmyslné jest chtít s otázkou náboženského cítění zaměňovati otázku národnostní, záležející v jazyku, v teritoriálních vztazích, v kulturním a obyčejném životě specifického charakteru, v hospodářských podmínkách, v politických právech atd.

Rovnost a bratrství Čechů a Slováků základem nového Československa

Chceme na konec prohlásiti, že naprosto nepokládáme „toleranční patent“ ministra vnitra Slávika za státnický čin v otázce řešení československého poměru. A také nesouhlasíme se stanoviskem, jež zaujal londýnský časopis „Čechoslovák“, který vyhlásil klatbu na diskusi o česko-slovenském poměru a tím považuje věc za vyřízenou.

Nejde přece o diskusi. Nežádali jsme od londýnských čs. politických činitelů diskusi o česko-slovenském poměru, nýbrž žádali jsme v otázce československého poměru určitý politický akt, zásadní deklaraci státního významu. Neuznáváme námitky, že doba není vhodnou pro takové zásadní řešení, že není možné je provést v zahraničí, že zahraniční státní a politické orgány republiky nejsou příslušny takové zásadní otázce řešiti, že se to má ponechat i až lidu doma a pod.⁷

Pokládáme naopak dnešní dobu za nejvyšší naléhavou k tomu, aby bylo od čs. odpovědných politických činitelů řečeno rozhodné zásadní slovo v otázce poměrů Čechů a Slováků, a to ve smyslu zásad rovnosti a bratrství. Žádá to zájem závažné důležitosti, zájem pevného vzájemného připoutání a semknutí Čechů a Slováků v procesu nastávajících rozhodujících událostí, jež budou vyvrcholením našeho společného osvobozovacího zápasu. Žádá to státní zájem republiky, zájem opětného spojení národů Československa, opětného zcelení státního území republiky. Žádá to zájem co nejsnazšího, pokojného, organického obnovování Čs. republiky a jejího znovubudování na základě svobodné vůle a nejužší bratrské spolupráce jejích slovanských národů.

Mějme odvahu přehlušiti hlasy těch, kteří sice dovedli v roce 1938 po Mnichovu odhlasovati v čs. nár. shromáždění zákon o autonomii slovenské, když to znamenalo dávat tuto autonomii Tisovi, Tukovi, Machovi, separatistickým rozbíječům republiky, kteří dovedli uznati žilinskou dohodu, kteří spolu s Háchou drželi Tisovu vládu za druhé republiky, kteří v Tisově vládě přímo byli, kteří napomáhali vývoji Slovenska k 14. březnu 1939, kteří spolutvořili t. zv. slovenský stát i slovenskou armádu — ale kteří dnes v zahraničí vystupují a chtějí se stavěti na překážku řešení česko-slovenského poměru v duchu rovnosti a bratrství. Nutno zakřiknouti tyto lidi! Neboť oni to jsou, kteří svým stanoviskem vpravdě pomáhají slovenským reakčním separatistům v jejich zoufalé situaci, oni ženou vodu na mlýn nepřátel česko-slovenského

⁷ Již v článku „Češi a Slováci“ zdůraznil V. Kopecký, že jde v současné době pouze o politický akt, o deklaraci nacionální svébytnosti Slováků a uznání bratrské rovnosti českého a slovenského národa, jejíž vyhlášení patří plně do kompetence československé politické reprezentace v zahraničí. „Nutno ponechat budoucnosti,“ zdůraznil při tom, „jak budou tyto zásady v osvobozeném Československu uskutečněny. Bude otázkou příštích řešení, jakým způsobem, zda více centralistickým nebo více autonomním, bude zásada rovnosti českého a slovenského národa v ČSR uvedena v život a v praxi. Při obojím způsobu může býti tato zásada uskutečněna, když s české strany bude respektována svobodná vůle Slováků, jejich národní, politická, hospodářská a kulturní práva. A když zároveň se slovenské strany bude uplatněn zřetel na čs. státnost, na potřebu vnitřně silného a pevně jednotného čs. státu.“

„Češi se musí při tom vzdáti myšlenky,“ argumentoval dále V. Kopecký, „že dávat rozhodování do rukou slovenského národa znamená dávat je do rukou kliky slovenských separatistů, slovenských rozbíječů a reakcionářů. Nikoli! Slovenský národ má svoji bezpečnou demokratickou většinu, oddanou Čs. republice. Této většině přísluší právo představovati slovenský národ, této většině přísluší právo mluvit za Slováky a této většině bude příslušet rozhodování na Slovensku. Musíme viděti slovenský národ v jeho pravé podobě. Slovenský národ to jsou slovenští dělníci, slovenští rolníci, slovenská lidová inteligence, slovenské lidové vrstvy. Těm platí naše česká bratrská oddanost, těm platí naše solidarita ve společném boji za svobodu. A těm má platiti i naše uznání bratrské rovnosti v poměru k slovenskému národu.“ (Československé listy, 15. 9. 1943, čís. 3 - podtrženo editory.)

sbratření, oni pomáhají udržovati nesvár mezi Čechy a Slováky a do budoucna slibují ještě osudněji opakovati staré chyby a vnášeti do nové republiky staré spory.

Mějme na zřeteli, že československý lid bude soudcem naší činnosti v zahraničí i pokud jde o programovou politiku v národnostní otázce poměru národů ČSR. Ano! Ten československý lid, který nenese odpovědnost za chyby v minulém životě republiky, ale který si vezme odpovědnost za to, že se chyby opakovati nebudou a že budoucí čs. stát jako demokratický a slovanský bude založen na takových zásadách v ohledu národnostním, které odpovídají demokracii a slovanskému programu. Buďme jisti, že československý lid schválí plně ten deklarativní akt, který vyhlásí rovnost a bratrství Čechů a Slováků jako zásadní příslib nové ústavy budoucí Československé republiky.

Československé listy,⁸ 1. 2. 1944, čís. 2. — Též Za nové Československo, Moskva 1944, str. 62—69.

[8]

1944, únor. Londýn. — *Návrh programu Národního bloku pracujících lidu měst i venkova, vypracovaný představiteli Komunistické strany Československa v Anglii pro společná jednání zástupců komunistické strany, československé strany sociálně demokratické a strany československých socialistů.*¹

Zástupci sociálních demokratů, českých socialistů a komunistů v Londýně se dohodli, že budou společně postupovat ve všech důležitých otázkách:

A. Národního odboje až do porážky Německa a osvobození Československa.

B. Budování nového života v osvobozené republice v přechodném období po pádu okupační moci a zrádovského režimu.

1. Ve válce za osvobození Československa se doma vytvořil a stále se sesiluje pevný svazek všech pracujících vrstev národa, dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence. Tento svazek je

⁸ Československé listy s podtitulem Časopis československých občanů v SSSR vycházely v Moskvě od 10. 8. 1944 až do odchodu moskevské emigrace za osvobozené území naší vlasti. Časopis sehrál významnou úlohu v objasňování programové, ideové a politické linie čs. národně osvobozenického hnutí, vedeného KSČ. Odpovědným redaktorem byl Fr. Voda-Pexa. Členy redakce byli V. Kopecký, Z. Nejedlý, J. Šverma, M. Čulen, V. Borek, B. Vrbenský, S. Borkaňuková, dr. J. Škvařil aj.

¹ Návrh platformy Národního bloku pracujících lidu měst i venkova vypracovalo vedení KSČ ve Velké Británii ve smyslu dopisu Kl. Gottwalda z 21. prosince 1943 (viz dokument čís. 3) a odevzdalo jej k projednání stranickým klubům, které se v lednu 1944 vytvořily ze sociálně demokratických a národně socialistických členů vlády a Státní rady.

Sociální demokraté, v čele jejichž klubu byli F. Němec a R. Bechyně, odpověděli kladně rezolucí z 27. 2. 1944 (viz dokument čís. 9).

Národní socialisté (usnesením své skupiny z 1. 2. 1944 se vrátili k původnímu názvu strany „československých socialistů“ — viz AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 210, str. 88) rovněž přijali návrh komunistů za základ jednání. v odpovědi na dopis komunistům, kterou vypracoval dr. Jar. Stránský a která byla schválena na poradě národních socialistů 24. 1. 1944, se mimo jiné říká: „3. Souhlasíme, že jednotná národní fronta, která se osvědčila v zahraničním hnutí a boji, měla by po vítězství pokračovat jako jednotná fronta vnitropolitická v zájmu rychlého a pokojného zotavení rozvráceného státu. Souhlasíme také, že dohoda a blok všech tří socialistických stran mohl by národní frontu usnadnit a utvrdit jak svým vlivem na závěrečný vývoj bojový, tak svou váhou při vrstvení stran po vítězství. Souhlasíme posléze, že žádná ze zúčastněných stran neprejudikuje rozhodnutí svých stoupenců doma. U vědomí, že tento blok může být přechodem k jednotné socialistické straně rozumíme nicméně, proč si komunističtí kolegové nepřejí, aby socialistický program jím byl organizačně vyjádřen a přijímáme i takový široký rámec jako zajištění svobodného duchového třídění v osvobozené vlasti a jako důkaz společné snahy, aby se už teď i později doma pro první zotavné období státu hledala a usnadňovala součinnost s ostatními složkami národní fronty.“ (AÚD KSČ Praha, f. 38, inv. j. 209, str. 11—12.)

Návrh programu Národního bloku pracujících lidu měst i venkova vyjadřoval společnou koncepci jednotného postupu socialistických stran a KSČ ve všech nejdůležitějších otázkách národně osvobozenického boje a stal se i významným nástrojem formování Národní fronty všech protifašistických sil v emigraci.